

✓ 30 НЕЗАЛЕЖНИХ МЕДІЙНИХ КРОКІВ

Чому потрібне професійне об'єднання?

30 років Незалежності нашої держави... Чимало думок та спогадів навіюють вони. З одного боку, здається, легко та безкровно здобули, омріяну десятками поколінь, свободу від імперського ярма. Але насправді цьому передувала копійка праця кожного українського патріота. Чимало із них поклало своє життя на плаху Соборності. Віддаю належне усім. Але без творчої інтелігенції, яка у 90-ті стала рушійною силою, переконаний, цього б не сталося. Згадаймо хоча б наших земляків: **Михайла та Богдана Горинів, Михайла Косіва, Івана Геля, Дарія Футурського, Романа Іваничука, Романа Лубківського, Ігоря та Ірину Калинців, Євгена Гринів** і, звичайно, **В'ячеслава Черновола**, для якого Галичина стала другою батьківщиною, та десятків і сотень інших патріотів.

Не боялись вони кагебістського свавілля, таборів, карцерів. І йшли до омріяної мети. Але все це, ще раз наголошу, була безцінна когорта творчої інтелігенції, яка словом і ділом, особистим прикладом підіймала українців на боротьбу з поневолювачем. Чимало з них належали до тої чи іншої творчої спільноти. Чи це спілка письменників чи журналістів, художників, архітекторів, чи дизайнерів, наукової еліти. Це були особистості, які користувались авторитетом, до яких прислухались, за якими йшли.

Окремо про спілку журналістів. Нашу братію любили називати сторожевими псами компартії. Але ці «пси» у 1990 році, на черговому з'їзді Спілки журналістів одногослоно заявили, що у складі «Союзу журналістів СРСР» українській пресі нічого робити. Професор Володимир Здоровега зачитав рішення української делегації про створення Національної української спілки журналістів. Це викликало шок у тих, хто все життя рулив і маніпулював думками людей. Та львівських журналістів підтримали практично усі.

Ще задовго до проголошення незалежності люди стояли у чергах, щоб купити «Ленінську мо-

лодь». **Богдан Стельмах, Павло Романюк, Мирослав Скуратко, Богдан Гнатівський, Микола Петренко** та інші колеги доносили правду до громади, часто закликали до непокори кагебістському режиму. **Євген Гринів** разом з активістами «Меморіалу» таємно друкували та доставляли газету «Поклик сумління». А студенти факультету журналістики? Таких патріотів як Павло Федюк, було достатньо. Саме журналісти у значній мірі стали передвісниками Незалежності. І знову ж, всі вони були членами творчих спілок.

У наші дні все частіше говоримо і згадуємо творчу інтелігенцію. Не має іншої рушійної сили, здатної будити та впливати на уми людей. Старше покоління відійшло у кращі світи, у молодих інші цінності. Немає коли думати про державу, потрібно заробляти і то будь-якими способами. В цій когорті, на жаль, і чимало наших колег. Згадайте, як плачуть за втраченими долярами медійники із телеканалів, що потрапили під санкції за російську пропаганду, як кожного дня продаються власникам журналісти сотень медіа. Не про професійний обов'язок думають вони, а про власну кишеню.

На щастя, Національна спілка журналістів намагається оминати цю команду. Щоб показати власну «велич», одразу звучить: а для чого мені спілка, професійне

об'єднання? А що я з неї буду мати? Ще раз переконуєшся, що творчі спілки, які на Львівщині об'єднані у Лігу творчої інтелігенції, створені з ініціатииви світлої пам'яті відомого скульптура **Івана Самотоса**, і є цим горнилом, здатним згуртувати справді професійних людей, патріотів України.

А що влада? Ініціювала дискусію про ліквідацію творчих спілок. Мовляв, рудимент радянської епохи. Скоро забули, що саме творча інтелігенція завоювала і здобула Незалежність. А може задумались, що історія час від часу повторюється? То ж для чого творити собі проблеми. Можна виховати кишенюкову інтелігенцію. По команді усе скажуть, схвалить, підтримають, напишуть у медіа. Та чи виграємо від цього ми усі? Скільки ще потрібно буде років, щоб світлі уми будили нашу думку?

Ярослав КЛИМОВИЧ,
Заслужений журналіст
України.

✓ Гомін журналістської візії

СПОДІВАННЯ 91-го, РОЗЧАРУВАННЯ 2021

Двадцять числа серпня вікопомного 1991-го у Львові, як і в усій Україні, були тривожними та політично гарячими. Постійні мітинги-протести проти нового союзного договору, гекачепівське розпорядження паралітика Янаєва про обмеження конституційних прав і свобод, введення цензури, багатогодинні трансляції на телеекранах «Лебединного озера», неперебачувані десанти на Яворівський полігон московських вищих чинів, сповіщення генерала Вареннікова про введення над-

звичайно стану в західних областях, врешті, облога Львова десантниками змушували готуватись до найгіршого не лише владу. Дводенне існування Московської хунти різко змінює геополітичну ситуацію в Галичині. Сесія

Львівської обласної ради – блискавично засуджує прокомуністичний гекачепівський переворот. Народ починає мобілізуватися. А керівництво Львівського телебачення забороняє прямий ефір новообраним керівникам-демократам для публічної оцінки ситуації.

(Продовження на 2-й стор.)

✓ **Гомін журналістської візії**

СПОДІВАННЯ 91-го, РОЗЧАРУВАННЯ 2021

(Закінчення. Початок на 2-й стор.)

У Києві Чорновіл домовляється з Головою Державного комітету України по пресі Охмакевичем дати можливість висловитися новим очільникам Львівщини. Київські зверхники відступають, хоча звідусіль доносяться запитання: чи не захопили Львівське телебачення? У суботу, 24 серпня в центрі міста, на «клубі», де традиційно збирається багато людей, близько п'ятої години по полудні включили гучномовці. У Верховній Раді виступає Павличко: «Ми маємо прийняти три головні рішення, без яких звідси не повинні вийти. Перше. Проголошення повної незалежності України»... (в залі оплески, на майдані у Львові – шквал овацій). Юхновський зачитує проект Народної Ради про незалежність. О 18 годині Кравчук ставить на голосування проект Акту про проголошення Незалежності... Майдан наповнюється тисячоголоссям. Випадкові перехожі, молоді і старі вітають один одного, плачуть, стрибають... Ми з кінооператором Юрком Матьорою, стоячи біля опери, не можемо навіть сфокусувати камеру. А вже наступного дня, у неділю, на вулиці Львова вийшли сотні тисяч львів'ян. Блаженніший Мирослав Іван Кардинал Любачівський в присутності п'ятитисячної громади під час Літургії у соборі св. Юра вітає усіх з офіційним днем народження України.

24 серпня 1991 року ми дійсно пережили велике щастя воскресіння держави свого народу і були певні, що здійснився святий Шевченків Заповіт: «В своїй хаті своя й правда, і сила, і воля». У святковому випуску телепрограми «Аргументи» ми з Ігорем Гуликом пафосно запевняємо, що минуть роки, і ті, хто дивитимуться ці кінокадри, зроблять висновки про мудрість українців, оцінять і скромну журналістську працю в цих нелегких умовах, з гордістю покажемо святковий номер найтиражованішої газети в державі - «За вільну Україну», яку з часом закріють, а колеги по фаху із «Поступу» облиють політичним брудом її головного редактора – В. Базива. Тоді ми так щиро вірили, що святі слова – Правда і Свобода Слова будуть вічними супутниками молоді, але глибинно-самобутньої держави, її демократичної преси.

У щотижневих телевізійних програмах паралельно із становленням нового громадянського суспільства ми ретельно показували як збагачувалась держава «неформальною пресою» - на руках було понад 1200 незареєстрованих друкованих видань, під кінець 1991-го - 2,5 тисячі вже

зареєстрованих центральних, регіональних, місцевих газет. Їх засновниками разом з трудовими колективами стають місцеві Ради. Поступово суспільна свідомість повертається від орієнтації на російські ви-

дань до українських. І у цій редакційній незалежності та ейфорії, неосяжній всюдозволеності журналісти й незчулися, як почали втрачати відчуття інформаційного впливу на суспільство, деформації поняття четвертої влади. Відірваність слова від діла стала першою ознакою медійної кризи. Вже у 1993 році почалося різке падіння тиражів періодичних видань. Новостворені телеканали під орудою власників-олігархів взялися продумано змінювати масову свідомість глядачів, а з нею й реальну обстановку в країні (владу). Довіра до ЗМІ щороку почала знижуватися, подеколи до 10-12%. Контроль олігархів над медіа зобов'язує маніпулювати новинами, постачати чорнуху, дезінформацію, обмежує доступ до першоджерел інформації. У друкованих виданнях, ТРК зникають журналісти з критичною позицією, неформатними стають економічні, соціальні, культурно-мистецькі, спортивні, дитячі програми, українські пісні.. Ток-шоу із чужоземними ведучими та своїми перефарбованими модераторами - вчорашніми депутатами, лідерами зникаючих партій, самопроголошених політологів-експертів займають прайм-тайм на провідних каналах. Скомпроментовані «зіркові ведучі» закритих загальнодержавних проросійських ЗМІ успішно перекочують в інші нововідкриті ТРК. Центр Разумкова подає вражаючі цифри: лише близько 5% населення читають місцеві друковані видання, 6,4% - дивляться місцеве телебачення, 2% - слухає місцеве радіо. Українські загальнонаціональні телеканали перетворилися на першоджерело інформації переважно для пенсіонерів. Сьогодні їх дивиться 90% глядачів віком за 60 років. А в такому

важливому показнику, як Індекс свободи преси у світі, який укладає міжнародна організація «Репортери без кордонів», Україна зараз перебуває між африканськими Ліберією і Мавританією – на 97 місці із 180. В українському інституті масової інформації, в Національній спілці журналістів на усіх рівнях з тривогою сигналізують про «погіршення зі свободою слова в Україні». Архаїзмами в рідному медійному просторі стають такі базові професійні поняття, як кодекс журналістської етики, принципи поведінки журналістів, редакційні цінності, етичні принципи, плюралізм думок, рівень самоцензури... Маючи таку розвинуту науково-юридичну, професійну базу, сьогодні редакціям бракує не лише втрачених робочих приміщень, а й професійних... кадрів. На початках незалежності лише Львів мав три вузи для підготовки фахівців ЗМІ. Журналісти легендарних 90-х, перейменовували видання, не зберегли, не поглибили сформовані досвідом цінності, ідейні настанови. Лідерство в журфаху перехопили онлайн медіа, інтернет сайти, соціальні мережі (авторські сторінки, пабліки, блоги, форуми), в яких, як правило, працюють не професіонали. У 2021 році реформована районна преса опинилась на нульовому рівні фінансової допомоги, як держави, так і місцевої влади. Навіть оголошені і прийняті обласною владою багаторічні конкурси та медійні проекти з початку року не отримали жодної копійки.

Скрута, в якій опинилась більшість редакційних колективів, їх невизначене майбутнє, пояснюється не лише економічними чи політичними чинниками, діями Укрпошти, паперових магнатів чи губернаторів. Вона - наслідок нерішучих дій і журналістських осередків, вичікування, невтручання їх у конкурентне середовище, у творчо-спілчанські проблеми: «а нащо нам Спілка «вчорашніх»?

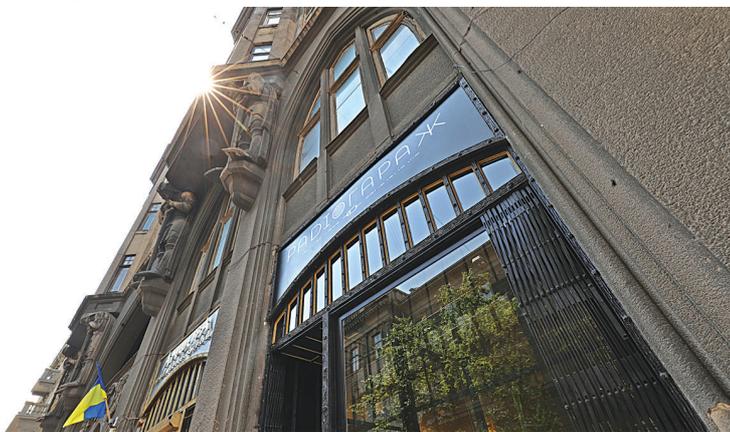
Державотворчі процеси в Україні, як правило, зароджувались у Львові. Тут витокі і української журналістики. Збагнути не можемо, чому ж ці два тернисті живильні потоки суспільного буття і досі на роздоріжжі? Чому мої з Ігорем Гуликом сподівання 1991-го так розходяться з реальністю 2021?

Ярослав ФЕЙЛО,
Заслужений журналіст України.

✓ Медійна подія незалежності

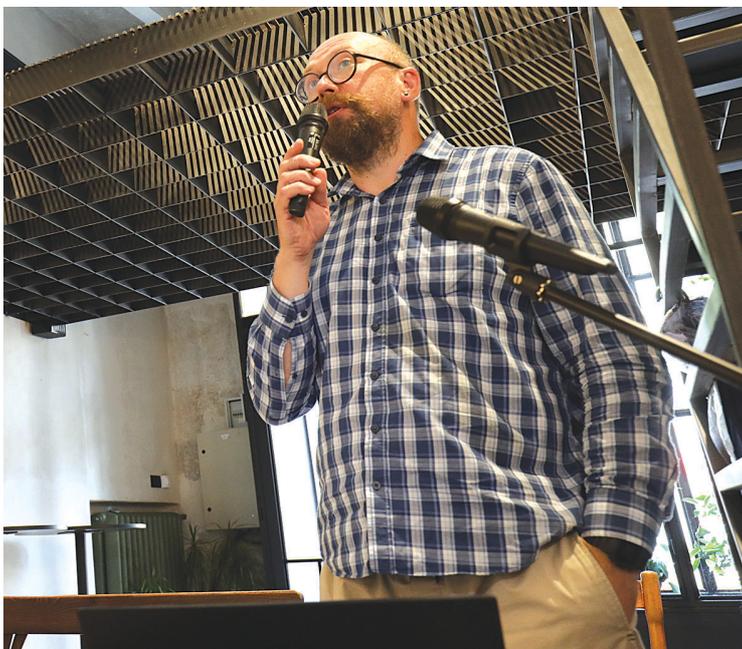
Відкриття простору мистецтва і технології

30 червня Львівське радіо / LvivRadio відчинило місту РадіоГараж – самобутній муніципальний простір між вулицями Кн. Романа та Нижанківського, де відтепер зустрічаються і шукають порозуміння різні виміри сучасного життя.

РадіоГараж є підрозділом Музею радіо ЛКП «Львівське радіо» і місцем створення мистецьких інсталяцій, проведення майстерень, дискусій і освітніх програм.

«РадіоГараж розташовано в унікальній будівлі, яка з 1930-х років минулого століття була центром радіомовлення Львова. Сучасний мистецький простір гармонійно інтегрований в стилістику архітектури будівлі і підкреслює її історичність та сучасність. РадіоГараж стане місцем, в якому невидиме медіа (як от радіо) стане видимим та досяжним кожному мешканцю нашого міста» - каже співавтор концепції, мистецтвознавець та історик Богдан Шумилович.

«Два роки тому Львівське радіо отримало друге дихання. Саме завдяки депутатам і громаді Львова було створено комунальне підприємство і таким чином історія Львівського радіо не зупинилася на її 89-му році. Історія Львівського радіо - це не тільки історія Львова, а й історія України - рівно 70 років тому, 30 червня - коли у Львові було проголошено Акт відновлення української державності - в будівлі Львівського радіо три дні діяла радіостанція ім. Євгена Коновальця» - зазначила на відкритті нового підрозділу Мирослава Лубкович, в. о. директора ЛКП «Львівське радіо».

Міський голова Львова Андрій Садовий, оглянувши кожен відновлений закуток, вдоволено резюмував: «Те, що я тут бачу, дійсно варте уваги. Скоро ми приведемо весь будинок до пуття і він буде храмом для молодих людей мистецтва та журналістики. Коли мене питають про те, яким би я хотів бачити Львів у майбутньому – то я його бачу меккою для всіх художників, митців, скульпторів та музикантів. Я б хотів, щоб вони з усього світу приїжджали до Львова та творили тут, і якщо дійсно так буде – то Львів стане столицею світу».

Одним з перших проєктів стала виставка «Тільки у Львові», присвячена історії Львівського радіо в полікультурному середовищі міжвоєнного міста. Її назва не випадкова — адже саме з Львівським радіо пов'язано виникнення однойменної пісні.

Наступний важливий етап розвитку ЛКП «Львівське радіо» - створення на другому поверсі історичної будівлі першого в Україні інтерактивного Музею радіо, а також відкриття унікальної радіолабораторії.

Ірина ГУРСЬКА, член НСЖУ. Фото: Роман Балук.

✓ Фотоспогади про незалежність

«В ОДВІЧНІЙ БОРОТБІ»

Так називається нова фотовиставка відомого львівського фотомитця Йосипа Марухняка, яка відкрилася у Львівському палаці мистецтв. Вона присвячена 30-річчю Незалежності України і 25-річчю Палацу мистецтв і є вже 32-ою персональною виставкою автора.

Як відобразити у ста світлинах відрізок історії в тридцять років? Автору фотовиставки це вдалося, бо перед нами хронологічно і, разом з тим, навіть трохи хаотично постають події, які відбувалися в цей час у Львові – П'ємонті нашої незалежності, і задавали тон усій країні. Це і перші мітинги за участю таких відомих постатей як В'ячеслав Чорновіл, брати Горині, подружжя Калинців, це підняття синьо-жовтого прапора над Львівською Ратушею, це Ланцюг єдності, приїзд в Україну Папи Римського Івана Павла II і буремні дні Революції гідності. В об'єктиві автора – вшанування героїв і багатолітні львівські традиції, бо який Львів без весняних гаївок у Шевченківському гаї чи встановленого у центрі міста Різдвяного Дідуха? А параду Звіздарів, Хресної Ходи в часі Великого посту, вшанування Героїв Крут чи концертів біля пам'ятника Тарасу Шевченкові? Дні міста, відкриття пам'ятників і пропам'ятних таблиць, перепоховання знакових постатей, молитви за померлих в часі Голодомору, зняття знакових фільмів у Львові і численні культурно-мистецькі події, протестні мітинги. На цих світлинах – дні скорботи і радості, які упродовж тридцяти років фіксував невтомний об'єктив Йосипа Марухняка.

Кожна із цих світлин викликає спогади і пригадує: ось ідуть старенькі «дивізійники» - учасники трагічних боїв під Бродами, де була

оточена дивізія «Галичина» і цим людям завдяки власному героїзмові вдалося вийти з того оточення, пройти на Захід, прожити більшу частину свого життя в еміграції, повернутися в Україну вже зрілими людьми і взяти участь в такій ході. На іншій світлинці - альтернатива, перегук з минулим: молоді обличчя пластунів з портретами Героїв. Це - майбутнє України. Такий перегук минулого і майбутнього часто прочитується в світлинах Йосипа Марухняка, бо вони не лише фіксують події, а й заставляють думати, аналізувати, усміхатися чи викликати скупі сльози.

А ще тут є ціла плеяда портретів відомих і невідомих людей, вихоплених митцем десь із натовпу, але дуже промовистих, барвистих, емоційних, у яких прочитується радість, віра в краще майбутнє своїх дітей та онуків... В'ячеслав Чорновіл, брати Горині, Калинці, Микола Плав'юк, Юрій Шухевич, Петро Дужий, Любомир Сенік, Олесь Гуменюк, Стефанія Шабатура, Роман Лубківський, Борис Возницький, Володимир Овсійчук, Ярослав Дашкевич, Леонід Каденюк, Віктор Неборак, Тарас Прохасько - обличчя цих людей, впізнаваних львів'янами, теж вихоплені об'єктивом в часі різних подій. Вони промовисті, і багатьох із них уже немає серед нас. Фотооб'єктив долучає їх до історії, а найперше - їхні справи, які маємо продовжувати.

Окремо слід виділити світлини, пов'язані з Львівським Палацом мистецтв, якому виповнилося уже 25 років. Всюдисущий Йосип Марухняк був присутній чи не усіх найвагоміших подіях і зробив цілий літопис цієї установи, яка зіграла і зараз відіграє вагомую роль у культурно-мистецькому житті Львова. Це події двадцятип'ятилітньої давності за участі першого директора Палацу мистецтв Романа Наконечного, це започаткування «палацівських» традицій, як-от Яблунева ялинка, чи Форум видавців, це безконечна кількість різноманітних виставок, вернісажів, презентацій упродовж історії Палацу й аж до нинішніх днів, коли установа повертається до звичкої роботи в постковідні часи. Провадити її випало на долю нинішньому Генеральному директору Юрієві Візняку, який встигає бути на всіх мистецьких заходах у самому Палаці, і поза ним. Творчий колектив установи розширює свою діяльність і вже встиг провести ряд знакових заходів для міста у Стрийському парку.

Мене зараз найбільше хвилює те, що багато людей нарікають на наше сьогодні, кажуть: «А що мені дала та незалежність?» замість того аби ставити собі питання: «А що я зробив для нашої незалежності»? Бо якщо багато даєш, багато й отримуєш... Де б ти не жив, ти живеш серед народу, й кожен народ має своє прагнення, мрію: це свобода, вільний розвиток, добробут. Це є та велика сила, енергія, яка рухає масами, і рано чи пізно ця енергія багатьох поколінь принесе свої результати».

Що зробив для нашої незалежності фотомитець Йосип Марухняк, питання, мабуть, риторичне. Тут усе наяву. Своєю виставкою він ніби звертається до кожного з нас: «А що ти зробив для нашої незалежності»? Це є добрий шанс кожному з нас подумати над цим, оглядаючи ці світлини.

Надія ФЕДУНЬ,
член НСЖУ.

Злодійський геополітичний розбій набирає обертів

Московські політико-гідеологічні маніпулятори безпрецедентно переполюють європейський і світовий інформаційно-гуманітарний простір брехливими постулатами, що українці і росіяни – один народ, у цього народу, мовляв, одна мова, одна віра, одна історія, одна територія. Новітній «історик» Путін навіть опублікував статтю «Про історичну єдність росіян і українців». У цьому наскрізь імперсько-маніпулятивному опусі та під час нещодавньої прямої лінії з російським народом Володимир Володимирович зухвало розкриває агресивну сутність ідеології гібридної війни Росії проти України зовнішньої політики Кремля. Цей трактат за нарративами подібний до «Майн кампфу» Гітлера.

Путін безсоромно, глумливо нав'язує тезу, що «сучасна Україна – цілком і повністю дітище радянської епохи», а не результат історичного, природного, об'єктивного розвитку. Мовляв, на землях, на яких створено Україну, споконвіку жили російські люди, а тепер вони оголошені не корінним народом. «Вирощені ворогами Росії українські націоналісти» витісняють російську мову з практичного, реального життя, що може призвести до скорочення загальної кількості росіян в Україні. Це можна порівняти за своїми негативними наслідками із застосуванням якоїсь зброї масового ураження», – лікпуються батько-патріарх Володимир Путін про своїх дітей-росіян, спираючись на фальшиву версію «общерусского народа», «малоруської ветви Великоросії», «общерусского языка», що насправді є позолотою багатовікової антиукраїнської московської імперіалістичної політики, яку сьогодні зухвало легітимізує Путін, заявляючи, що Україна – це територія Росії. «Малоруська культурна ідентичність» мала можливість розвинути тільки «в межах великої російської нації». А становлення окремої української нації відбулося завдяки втручанню Польщі та Австро-Угорщини, – вважає президент Російської Федерації.

Нині надзвичайно важливо на засадах історичної правди розкривати справжню сутність московської колоніальної ідеології і політики, загарбницької війни Російської Федерації проти України. У монографії доцентки Львівського національного університету імені Івана Франка Ольги Щодри «Слов'яни і Русь в ранньому середньовіччі. Передумови і початки формування імперії русів», яка побачила світ цього року, написано про успішну дипломатичну місію Русі до Константинополя у 838 році. «Про неї відомо з «Анналів Сен-Бертен» (назва походить від абатства св. Бертина на півночі Франції), що є продовженням франкських королівських хронік і описують події від 839 до 882 років. Особлива цінність Бертинських анналів як джерела полягає у тому, що вони збереглись в оригінальному списку X ст., який знаходиться у фондах публічної бібліотеки у французькому місті Сент-Омер», – зазначає Ольга Щодра.

Наполеглива і відповідальна дослідниця архівних документів розповіла про прибуття у 839 році до Інгельгейма посольства від народу рос. У статті хроніки, датованій 18 травня 839 р. Пруденцій повідомляє про прибуття до столиці франків Інгельгейму посольства від візантійського імператора Теофіла і від народу рос. Скрупульозно опрацювавши тексти хроніки, Ольга Щодра написала, що спочатку руське посольство відвідало Візантію, де його прийняв

Василь ЛИЗАНЧУК,
доктор філологічних наук,
заслужений професор Львівського
національного університету
ім. Ів. Франка.

імператор Теофіл. Оскільки у той час навігація на Чорному морі можлива лише влітку і в перші місяці осені, то для того, щоб приїхати до Інгельгейму в травні 839 р., руські послы мали прибути до візантійської столиці влітку 838 р. Як вказував у листі до Людовіка Благочестивого візантійський імператор, посольство прибуло до Константинополя «заради дружби», що мовою середньовічної дипломатії означало – для укладення мирної угоди. Як видно з листа імператора Теофіла, статус руського посольства не викликав у греків жодних сумнівів як і його мета – розвиток мирних економічних і політичних відносин. «Бертинські аннали є не тільки першим джерелом з історії Русі, вони свідчать, що в першій половині IX ст. між Візантією і Руссю був укладений «мирий договір», – наголошує Ольга Щодра.

Дослідження західноєвропейських, візантійських і арабських архівних джерел львівськими вченими Ольгою Щодрою, а також Ігорем Бойком (стаття «До питання про час заснування Української держави») дають ґрунтовні підстави стверджувати, що на 838 рік уже повноцінно існувала високорозвинута, як для того часу, рання українська держава Русь, яка входить до найстаріших держав Європи.

«До кінця XII століття під «Руською землею», «Руссю», розуміли лише територію Середнього Подніпров'я, визначену містами Київ – Чернігів – Переяслав (землі полян, деревлян, сіверян). Тільки до цих земель і міст вживали термін «Русь», – нагадує професор Ігор Бойко. – Ні Новгородська земля, ні Суздальська (як і решта приєднаних до Києва земель), на думку сучасників, Руссю не були. Це переконливо засвідчують і повідомлення літописів. Роси, русини, українці – це історичні етнічні одиниці одного народу,

мовою якого є українська, відома ще з VII ст., а російська мова тоді навіть не снілася угоро-фінським племенам.

Отже, давньоукраїнську державу Русь добре знали в європейському і арабському світі, а Московія як князівство постала на 439 років пізніше від Русі – у 1277 р. з дозволу золотоординського суверена і була вона звичайним улусом, підвладним династії Чингізидів на заліських просторах Північно-Східної Європи, що були заселені угоро-фінськими племенами. Майже вся європейська частина теперішньої Росії, за винятком новгородських і псковських земель, була заселена цими племенами, що не знали ні плуга, ні хреста. Саме на їхній основі сформувався «єдиний руський народ», «русская нація».

Путін свою статтю намагається переконати росіян і українців, світову громадськість у тому, що Україна – це «російська історична територія» і, мовляв, російські війська мають право відібрати для Росії своє. Усе нинішнє протистояння Росії й Україні Путін зводить до підступів Заходу як результату цілеспрямованої роботи зловорожих сил, які завжди прагнули до підризу російсько-української єдності. Подвійне дно історичної брехні й цинізму у тексті, під яким підпис Володимира Путіна, не є новим, оригінальним. Постулат про «триєдиний руський народ», який мовляв, складається з великоросів, малоросів і білоросів, витворений ще за часів Катерини II, яка після Петра I, що «розпинав нашу Україну», «доконала вдову сиротину».

Щоби не допустити вільного розвитку українців, формування у них національної свідомості та ідентичності за часів білих царів-батечок і червоних комісарів-генсеків було наплоджено 480 циркулярів, указів, ухвал, постанов, розпоряджень тощо, спрямованих на заборону української мови, культури, звичаїв, традицій, тобто – на тотальне зросійшення українців. За 70 років комуністичної влади в Радянському Союзі було знищено понад 120 мільйонів безневинних людей, з них понад третина – українці. Такого геноциду історія людства не знала.

Психологічна травма росіян з приводу загибелі імперського СРСР глибока насамперед тому, що комуністична маніпулятивна пропаганда нав'язувала їм такі міфи про імперію, за якими вона є непорушна, непереможна, наймогутніша, і все це – завдяки «великому російському народові».

Інформаційно-психологічна війна за серця і розум українців, яка переросла у військову агресію Російської Федерації проти України, – це війна ідентичностей, боротьба за буття чи небуття українського народу, національної держави. Творення українського «суцільного культурного організму» (Іван Франко) потребує цілеспрямованої державницької політики, розуміння що Україна мононаціональна країна. Природним є прагнення українців мати свою суверенну державу, бо лише за цієї умови можливий продуктивний розвиток національного життя корінних народів України та повноцінного життя національних меншин (спільнот) – органічної складової світового гуманітарно-культурного багатоманіття, яке хоче знищити московський імперіалізм.

Акценти

Банально говорити, що цьогорічний День журналіста ми зустріли за непростих умов. І не лише через зрозумілий відбиток, який наклали на наше життя війна та пандемія з карантинними. А й тому, що усвідомлюємо, що навряд чи настане час, однозначно сприятливий для журналістської діяльності. Але варто прагнути змін та усвідомлювати важливість нашої професії.

Епідемія COVID-19 навчила багатьох українців цінувати елементарне – повітря, яким дихаємо. Тому що в певний момент виявляється: його може критично не вистачати. Саме таким життєдайним повітрям для демократичного суспільства є й повноцінне функціонування засобів масової інформації, можливість журналістам вільно, безперешкодно здійснювати свою діяльність.

Якщо журналіст не поставить запитання Президентів, що приїхав до Луцька з робочим візитом – це історія не про ущемлені амбіції самого журналіста чи редакційного колективу, а про обмежену можливість комунікації «виборці – влада». Адже саме голосом своєї громади і виступають представники мас-медіа.

Якщо районна газета на Луганщині, яка видається за кілька десятків кілометрів від лінії фронту, не потрапить до передплатників – це історія не про зрив виходу чергового номера і навіть не про порожній заклик діджиталізуватися на території без мобільного інтернету, а про загрозу інформаційній безпеці держави. Тому що за законами ринкового суспільства, в якому ми всі живемо, вакууму на ринку бути не може – на місце голосу, який замовк, прийде інший голос. Ось тільки далеко не факт, що голос той буде прихильним до української держави...

Якщо журналіст у Запоріжжі чи Житомирі, який віддав не один десяток років служінню своїм глядачам і слухачам, опиниться на вулиці через псевдореформи високооплачуваних грантових «експертів», які «зацементували» своє панування на Суспільному мовнику ще на 5 років, - це історія не про безробіття, а про профанацію прогресивної ідеї суспільного мовлення. Ідеї, яка в Україні на практиці стала годівничкою для широко відомої у вузьких колах

тусовки «соросят» (При всій повазі до багатьох достойних громадських організацій та фонду «Відкрите суспільство», але окремі медійні ГО – здебільшого професійно паразитують на проблемах українських медіа, а не допомагають їх вирішувати!). І радикальне скорочення обсягів регіонального мовлення на тому самому Суспільному знецінює саму ідею єдиного національного інформаційного простору. Тому що з Києва всього не видно. Україна – це не лише печерські пагорби, де ухвалюється закони, й затишні конференц-зали п'ятизіркових готелів, де одні й ті самі експерти з погодинними

Епідемія байдужості прагне перекрити кисень журналістиці

гонорарами, які дорівнюють місячній зарплаті редактора районної газети з 30-річним стажем, дискутують про «міжнародні стандарти» і про «правильну» журналістику.

Україна – це Черкащина і Запоріжжя, Галичина і Полісся, прифронтовий Донбас і безкраї степи Херсонщини... Це маленькі містечка, що втратили статус райцентрів, це загублені в лісах селища, куди з обласного центру – чотири години їзди маршрутою раз на добу. І де живуть мільйони «маленьких українців», голосом яких є журналісти. Журналісти, які щодня ходять на роботу, щоб розповісти людям новини й допомагати краще орієнтуватися в такому нестабільному навколишньому світі. Журналісти, яким так само потрібно годувати свої сім'ї та відчувати, що їхня праця потрібна й цінується, а право на професію й саме життя – гарантоване законом і захищене державою.

Багато цих журналістів працюють у редакціях, де всього колективу – дві-три людини. І їм щодня болить голова не про редакційні статuti, єдині прескарти чи створення наглядних рад, про що роками дискутують завсідники Страсбургів і Брюсселів. У них – прозаїчніші турботи. Чи не виселять місцеві можновладці з приміщення, на

яке редакція має право за законом про роздержавлення. (Цілком можливо, що принаймні намагатимуться виселити). Чи вчасно доставить Укрпошта передплатний тираж. (Швидше за все, ні). Чи укладе районна влада угоду на висвітлення діяльності, яка не лише допоможе місцевій громаді краще розуміти, що відбувається навколо неї, а й бодай трохи дозволить газеті звести кінці з кінцями за умов украї бідного регіонального рекламного ринку. І зрештою, чи буде наприкінці місяця чим сплатити податки державі й зарплату своїм працівникам.

І якщо редактор такої газети здасться під натиском столичного рекламного агентства й під страхом залишити колектив голодним поставить у номер без плашки про рекламу чергового інтерв'ю Юлії Тимошенко або Олега Ляшка про те, як їхні партії борються з продажем землі... Чи варто кидати в нього каміння як у найбільше джерело бід на вітчизняному медіаринку? Так, джинси підлягає засудженню, але що зробили законодавці та експерти для забезпечення сталої економічної незалежності локальних ЗМІ?

Буваючи в регіонах, я вживу спілкуюся з колегами, які сьогодні, в 2021-му, отримують на руки 4-5 тисяч щомісяця.

Гривень, не доларів (спеціально уточнюю для членів наглядових рад та інших грантових діячів, яким більш звичний саме такий порядок цифр). Можна, звісно, говорити з таким колегою про стандарти й обговорювати результати «моніторингов джинси». Можна навіть запросити його на тренінг про висвітлення проблем певної спільноти та інші «суперактуальні» теми, щоб колега бодай побачив готель, на проживання в якому він ніколи не заробить журналістською працею. Можна подарувати ручку і блокнот з логотипом міжнародного донора. Можна...

...Але коли журналіст повернеться до свого регіону, він і надалі щодня долатиме проблеми, про які за великим рахунком ніхто з тих, хто при владі й при грошах, не чув і чути не хоче. Максимум – висловить «глибоку стурбованість» на черговому «експертному обговоренні», щедро оплаченому європейськими чи заокеанськими донорами. А «експерти» тим часом запропонують главі держави ще й відмовитись від присудження медійникам звання Заслуженого журналіста України – мовляв, це пережиток СРСР. Не реформувати нагородну державну політику, а саме викинути одну професію із 42 існуючих почесних державних звань. На дорадчій Раді на Банковій чомусь не говорять про потребу реформування всієї нагородної системи України. Про звання в інших галузях, які купувались і купуються. Про те, що вже за президентства Володимира Зеленського 9 медійників отримали звання «заслужених» - це що, їм тепер назад «корочки» здавати?

(Продовження на 7-й стор.).

Акценти

(Закінчення. Поч. на 6-й стор.)

А головне – мовчать про те, чи справді почесні звання – проблема номер один для медіа, а не беззахисність перед лицем економічної кризи і пандемії.

З яким би задоволенням ці модні «медіа-реформатори», які навчилися хвацько вимовляти «проект» і послуговуватись фемінітивами, списали б на звальнище як такий самий пережиток Союзу мільйони своїх співвітчизників – таких «немодних», «неправильних», «несвідомих»... Як у них заведено говорити – «токсичних» і «неформатних». З якою радістю вони знищили б Національну спілку журналістів України, яка об'єднує понад 19 тисяч осіб таких не зручних для будь-якої влади реальних живих журналістів із своїми такими земними проблемами...

І такі спроби робляться. Від 2014-го року й донині не міліє потік активістів, які воліють отримати на Банковій добро на розкол НСЖУ. Або пишуть багатомільйонні грантові заявки до донорів на створення ідеальної організації «правильних» журналістів. Або прописують у законопроектах створення державою нової асоціації журна-

ливають і працюють там, де не тягне ніякий інтернет G – ні три, ні чотири... Де, після знищення проводового радіо, районна газета раз на тиждень залишилась єдиним джерелом новин. Де поштарку виглядають як світло у вікні. Де місцеве медіа – це можливість і гроші на лікування тяжкохворого зібрати, і вирощений врожай продати, і про земляка-героя, що віддав життя на війні з російським агресором, усій громаді розповісти... Де свіжий випуск української газети – це і є та ниточка, що зв'язує з матір'ю-Україною

спертне коло (справжніх журналістів із регіонів, які щодня працюють «у полі», а не диванних аналітиків із ГО), ще рік тому напрацювала пакет відповідних пропозицій і передала до уряду.

Все не до того. Зате лякати законом про медіа, на кількарічне обговорення якого вже, певно, витратили не один грантовий мільйон євродонорів, – тут нашій владі та її підспівувачам немає рівних. Робити спробу загнати всі медіа в стійло жорсткого регулювання недореформованої Нацради – це турбота номер один. Попри

перемагає правду, імітація – важливий зміст. Реалії сьогодишньої України – це не гальмування медіа-реформ, як це було за Кучми, Ющенка і Януковича. Коли з роздержавленням газет запізнались на двадцять років – майже на стільки, скільки потрібно було, щоб не залишилось що і з чим роздержавлювати.

Сьогодні ми маємо справу з імітацією реформ, метою яких у сфері медіа повинно бути забезпечення сталого існування незалежних приватних ЗМІ в умовах свободи слова і вільного ринку. А не проста зміна вивісок чи створення закритого «клубу реформаторів», як це здебільшого відбувається у нас. Тим самим перетворюючи реформи на імітацію.

Епідемія байдужості. Вона, подібно ковіду, перебиває кисень журналістиці.

Такі вони, реалії українського медіапростору в пандемічному 2021-му. Чи є надія?

Пригадаю слова Ліни Костенко: «Ще не було епохи для поетів, але були поети для епох!» Так і «епоха для журналістів» – навряд чи можлива. Напевно, мої слова підтвердив би багаторічний голова Національної спілки журналістів Ігор Федорович Лубченко, якого справедливо називали «адвокатом журналістів» і на якого рівняємося досі. Журналісти привели політиків до влади, а потім політики про них забули – так казав свого часу наш світлої пам'яті наставник. Так, за кожної влади сфера медіа мала свої труднощі. Бодай тому, що в самій нашій діяльності – якщо говорити саме про журналістику, а не про піар і рекламу – закладена неможливість однозначного її сприйняття і захоплення будь-якою владою. Тих, хто відкриває очі суспільству, не люблять в усі часи. Але цей безперервний конфлікт, як і будь-який конфлікт, – це й закладена в ньому можливість. Можливість руху вперед, подолання обмежень і виходу на нові шаблі розвитку. Це є той кисень демократичного суспільства, який народжується в муках його становлення. І відвоювати кожен кубометр цього цілющого кисню – це наша спільна справа. Справа всіх, хто усвідомлює, що журналісти – важливі.

Сергій ТОМІЛЕНКО,
голова Національної спілки журналістів України.

Епідемія байдужості прагне перекрити кисень журналістиці

навіть там, де зовсім поряд досі чути постріли...

«Маленькі медіа», «Маленькі люди», у малих містечках день у день творять велику історію. І всього-то їм потрібно – не заважати. Дати спокійно жити і працювати. А бажано – ще й

обгрунтовані застереження тих самих європейських експертів щодо недоцільності регулювання друкованих і онлайн-нових ЗМІ в однаковому форматі з радіо і ТБ. Попри протести сотень авторитетних медійників, яких згуртувала на своєму дискусійному майданчику Національна спілка журналістів.

Здавалося б, усім очевидно – драконівський закон про медіа абсолютно не є тим захистом, який потрібен сьогодні українським журналістам. Він вдарить не по російським пропагандистам, а саме по вітчизняним медійникам. Невже саме це сьогодні найбільше потрібно державі в умовах інформаційної (і не лише інформаційної) війни?..

Але поки що владі байдуже. Епідемія байдужості. Ось як можна назвати явище, яке з головою накрило нині українську журналістику. Якщо раніше це була епідемія ворожнечі – з розподілом за «своїх» і «чужих», на «патріотів» і «п'яту колону», з цькуванням опонентів фейсбучними ботофермами – то нині ненависть змінилась байдужістю. За якою проглядається погано замаскована зневага. Мовляв, «традиційні журналісти» - вчорашній день. Немає чого з ними панькатись. У нас все буде «діджитал»!

А хто не встиг, не зміг, не зумів зручно вмотитися у новомодних форматах – нехай звинувачує лише себе. Блогери все і напишуть, і покажуть. Картинка

лістів (така ініціатива була передбачена у реально токсичному законопроекті пана Міністра культури Бородянського, який також любивав запровадження кримінальної відповідальності для журналістів). І активісти вже потайки ділять між собою посади й бюджети у ще не створеній структурі, такому собі «детекторі» над журналістами чи «міністерстві правди»...

А незручні журналісти все не здаються. Все вештаються під ногами. Все прагнуть гідно і спокійно жити і працювати, несучи людям просте і правдиве своє слово. За кілометр відчуваючи фальшивість турботи про себе з боку подібних новоспечених захисників. Вони

трохи допомогти. Так, як робить це цивілізована Європа, Сполучені Штати й весь світ.

Як це роблять там, де наші чиновники люблять їздити звітуватись про чергові успіхи на європейському шляху й просити нову порцію грошей, ефект від яких навряд чи колись побачать у Корюківці чи Крижополі. А пригодовані ними експерти – підтакувати, провітрювати сукні й костюми та вести довгі політкоректні розмови на фоні синього прапора з багатьма жовтими зірочками.

Напевно, Україна незабаром залишиться єдиною країною Європи, де не було ухвалено державної програми підтримки медіа в умовах пандемії. Хоча НСЖУ, залучивши широке ек-

✓ **А яка ваша думка, колеги?**

Стати більшим українцем, ніж пересічний

Серед впливових чинників, які сприяли становленню Незалежності України – активність інтелігенції. Яка сьогодні місія еліти держави?

Патріотизм – процес виховний. Його неможливо силоміць освоїти, його потрібно виховати. Кожна українська родина несе на собі відповідальність за патріотичне виховання поколінь. Вважаючи справу розбудови освіти й культури засобом національної оборони пригнобленого народу, митрополит Андрей Шептицький реалізовував низку освітньо-просвітницьких проєктів. Серед них – підтримував приватні народні школи, розвивав вищу богословську та світську освіту.

З настанням «хрущовської відлиги», а згодом і «горбачовської», в західних областях України стала відчутною так звана «культурна відлига». Почали активно появлятися художні літературні твори, в яких обов'язково мала бути тема, яке «шастя» нам принесла радянська влада. Літературні і мистецькі твори отримували навіть Шевченківські премії лише за те, що відповідало ідеологічним запитам того часу.

Згадати лише ювілей - 900-річчя Буська. На ці заходи мали бути виділені кошти на реставрацію та відновлення історичної частини міста, але з умовою, щоб у складі проєкту було передбачено площу з розміщенням на ній пам'ятника «великому вождю Іллічу». І як бути? Брати кошти і щось робити, чи йти в опозицію? Дякуючи Богу, що не так сталося, як планувалося. На цьому місці тепер стоїть Свята Покрова.

У районних центрах планувалося встановлення пам'ятників Богда-

ну Хмельницькому - в знак великої дружби з москалями. Ті пам'ятники і до сьогодні стоять, даючи змогу нам переосмислити «велику дружбу з російським народом». Час біжить, все міняється.

Відобразити нашу ідентичність та культуру – це було непосильною ношею навіть для нашої творчої інтелігенції, хоча вона відіграла велику роль через громадські організації та творчі спілки. Цікаві творчі роботи по вшанування наших національних постатей стояли на стелажах майстерень художників, скульпторів, літераторів і чекали на свій час. І цей час прийшов. А «доморощені інтелегени» заявляють, що якщо ми на кожному фасаді будинку будемо встановлювати пам'ятні таблиці національних постатей, то у Львові фасадів забракне. То що, зупинимо цей процес, так як зупинили його наші «попередники»?

Згаду, коли напередодні проголошення Нашої Незалежності, виникла ідея встановлення на будинку на вул. Кривоноса, в якому жила українська письменниця Ірина Вільде, меморіальної таблиці. Для цього треба було одержати згоду обласних і міських партійних комітетів. Не заперечуючи встановлення цієї таблиці, представники цих структур навіть пообіцяли кошти на її виготовлення, відверто заявляючи, що в тексті має бути зазначено, що «письменниця була радянською». Нам, як авторам проєкту, скульптору Б. Романцю і архітектору О. Яремі, довелося

відверто заявити: «Та хіба ж вона була радянською?» На що пішли нам погрози: «якщо не буде такого напису, то не буде ні дозволу, ні фінансування, ні таблиці». А так хотілося зробити добру справу. Тому, є що є, через вимушені поступки. Залишилося лише затерти цей гнітючий надпис «радянська».

У повосенній УРСР влада, вбачаючи потенційну небезпеку у відродженні за часів війни патріотичних почуттів українців, інспірувала в 2-й половині 1940-х рр. потужну кампанію викриття «українського буржуазного націоналізму», спрямованого проти вітчизняної інтелігенції та її найвідоміших представників (істориків, літераторів, митців). А саме вона становила ядро інтелектуального опору тоталітарному режимові, що виразно проявилось вже під час «відлиги» М. Хрущова, яка уможливила повернення уцілілих після таборів і заслань колишніх активістів національного відродження.

Інтелігенція стала проводом Народного Руху України, який значно вплинув на процес здобуття Незалежності. Однак, уже наприкінці 1990-х соціологи досить песимістично характеризували вітчизняні освічені верстви, зауважуючи, що вищий рівень професійності й освіти української інтелігенції, порівняно

з широкими масами, не спрацював як чинник її елітності щодо трансформації України, розвитку державності, відродження її мови, культури. Події Помаранчевої революції 2004 спростували песимізм соціологів і засвідчили великий конструктивний опозиційний потенціал української інтелігенції, її спроможність відіграти активну роль у суспільно-політичному житті.

Які завдання повинні бути поставленими перед сучасною діяльністю творчої інтелігенції? Передусім, це має бути суспільний прошарок чи соціокультурне співтовариство, у широкому розумінні - люди розумової праці, що в першу чергу зайняті у таких сферах суспільної діяльності як освіта, наука, мистецтво; згодом до них мали б приєдналися і представники від охорони здоров'я, новатори технологій і виробництва. Звичайно, що ці представники, які будуть наповнювати ініціативні громадські осередки, повинні мати і відповідну освіту, входити у сферу культурного і мовного впливу і, переважно, бути зайняті розумовою працею. Маю надію, що так буде. Бо це конче потрібно для будівництва успішної України.

Олександр ЯРЕМА,
член президії Ліги
творчої інтелігенції
Львівщини, народний
архітектор України,
член НСЖУ.

✓ **3 НОВИХ ВИДАНЬ**

Як пам'ять про майбутнє

У військово-медичному клінічному центрі Західного регіону відбулася презентація книги «Іван Гайда – військовий лікар», створена медійниками Львова, членами нашої професійної Спілки.

Полковник медичної служби Іван Гайда дуже добре розумів нелегку працю журналістів, з багатьма з ними товаришував, особисто докладав багато зусиль, щоб проблеми поранених захисників Вітчизни завжди були у центрі уваги суспільства.

Ця книга - найцінніша пам'ять про військового лікаря, який, фактично, загинув на своєму бойовому посту, - начальника Львівського військового шпиталю Івана Михайловича Гайду, полковника медичної служби, кандидата медичних наук.

Думаю, не так вже й багато людей у нашому середовищі заслуговують на таке визнання, вшанування. А ми - його вшанували. Нам це – вдалося. Майже півсотні друзів - провідних журналістів залишили свої теплі спогади про цю чудову людину. Спогади-міркування, у яких

немає опису баталій, а лише історії та спостереження про життя героя, вчинки, мрії... Яким він хотів бути ще? Чого не встиг зробити? Що хотів реалізувати? Яким бачив майбутнє? Якщо стисло, то висновок надто простий: Іван Гайда постійно мріяв про краще майбутнє військової медицини, свого військового госпіталю. Мріяв побудувати надсучасний хірургічний корпус із вертолітним майданчиком для надання своєчасної і високопрофесійної допомоги як військовим, так і мешканцям Західного регіону України, забезпечити медичною апаратурою світового рівня клініку та підпорядковані госпіталі. Мріяв створити потуж-

ний кадровий центр висококваліфікованих спеціалістів... І вже навіть цими реалістичними планами Іван Михайлович заслужив на книгу, у якій навчає нас не лише самовіддано працювати й творити, а й ... мріяти. Про свій фах, свою країну, її щасливе майбуття.

Відрадно, що саме напередодні ювілею нашої держави, великим патріотом якої був офіцер Збройних Сил України полковник Гайда, починає життя Книга його пам'яті.

Від імені друзів і за дорученням колективу авторів –

Олександр ПОРОНОК,
полковник
запасу, член НСЖУ.

ЖИВОТВОРНЕ УКРАЇНСЬКЕ СЛОВО ЖУРНАЛІСТА

Студенти III курсу факультету журналістики Львівського національного університету імені Івана Франка опановують дисципліну «Інтелектуально-психологічні засади функціонування засобів масової комунікації». Під час лекційних і практичних занять вони з'ясовують як виникає та розвивається індивідуальна і громадська думка. Спираючись на працю англійського політичного діяча та історика Джеймса Брайса (1838-1922) «The American Common wealth» («Американська республіка») і дослідження українського вченого Степана Сірополька, студенти готують власні журналістські матеріали, у яких розкривають етапи морально-

психологічного процесу формування своєї думки про той чи інший факт, подію, явище, особистість (політика, громадського діяча, письменника, вченого тощо).

Запрошую читачів «Львівщини медійної» ознайомитися з роздумами студентки Анастасії Диняк про самоусвідомлення української національної ідентичності.

Василь ЛИЗАНЧУК,

доктор філологічних наук, заслужений професор Львівського НУ ім. Ів. Франка, лауреат премії ім. В. Чорновола у галузі журналістики.

ЧАС ВИЛАЗИТИ ЗІ СВОЄЇ МИЛЬНОЇ БУЛЬБАШКИ

Ми живемо в час технологій, в час, коли будь-яка інформація може з легкістю розлетітися за декілька хвилин. Світ розвивається, з'являється все більше способів комунікації та разом з тим збільшується можливість впливу на громадську думку. Чи варто говорити, що ми все більше і більше починаємо залежати від усього того, що нас оточує? Соціальні мережі, телебачення, інтернет-платформи поспішно проникають у наше життя та засідають у нашій голові. Ми починаємо забувати про критичне мислення, що є однією з найважливіших складових об'єктивної громадської думки.

Люди навіть не завжди помічають з якою швидкістю може змінюватися їхня власна думка. Якщо навіть людина фільтрує інформацію, яку отримує, це не може повністю захистити її від чужого впливу. Все не проконтролюєш та й не потрібно. Нагадую, що комунікація – це невід'ємна складова громадської думки. Потрібно навчитися слухати інших, аналізувати, думати та робити висновки і, головне, вміти захищати свої переконання та моральні принципи.

На жаль, часто люди не прагнуть зрозуміти один одного, аргументи не діють і всі спроби розв'язати проблему часто розпалюють ще більший конфлікт. Важко повірити, але досі не вщухають гострі суперечки про Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» і ми маємо його дотримуватися. Та є люди, які категорично не погоджуються з цим і продовжують галасувати про утискання російської мови і надання їй в Україні статусу державної. До таких «уболівальників» насамперед належать партійці з «Опозиційної платформи – за життя», «Партія Шарія», чимало «Слуг народу».

Моя позиція зараз надзвичайно чітка. Та до цього я прийшла не одразу. Зізнаюся чесно, мені знадобилося чимало часу щоби зайняти українську національну позицію. Зараз мені соромно, що я так довго не могла зрозуміти свого ставлення до української мови. А тепер детальніше про кожен з етапів формування моєї думки стосовно мови і громадянської позиції.

Перший етап: **байдужість**. Я не зовсім розуміла ажіотажу навколо мовної теми, чому це так важливо. Ми жили стільки років і, як на мене, усім було байдуже, а тут комусь прийшло щось в голову і почалося. Я з дитинства жила в повністю російськомовному середовищі. Розмовляла російською (як і мої батьки, друзі та всі, хто мене оточував). Українську мову я чула лише в школі на уроках і, можливо, деколи на касі в магазині, коли запитували чи не потрібен мені пакет. Я не бачила сенсу кардинально змінювати те, до чого люди звикли і виходити з зони свого буденного комфорту.

Другий етап: **роздратування**. Почалася найбільша хвиля обговорень з приводу державної мови. Політики на телевізійних шоу

один голосніше за іншого кричали про всі свої «за» і «проти». Це обговорювали скрізь і згодом ця тема набула шаленого резонансу. Чому ж це переросло у моє роздратування? Я не вважала, що мова зараз найважливіша проблема нашої країни. На Сході України війна, а ми сваримось через таку дрібницю, як українська мова. Яка різниця якою мовою розмовляє людина, якщо вона любить свою країну? І такий підхід тривав дуже довго. Російська мова, пісні російських виконавців в плейлисті та мрія погуляти вулицями Санкт-Петербурга. Все це здавалося надто нормальним, хоч я любила Україну і розумію, що Росія – агресор. Проблеми для мене не існувало.

Третій етап: **розуміння**. Я вже більше року жила у Львові, але продовжувала спілкуватися російською. Тексти, до речі, на замовлення я теж писала російською. Мене злило, коли люди робили мені зауваження і просили розмовляти українською. Мені не подобалося ловити на собі косі погляди, коли я на зупинці розмовляла з подругою по телефону чи ж запитувала щось у консультанта в супермаркеті російською. Я зараз не зможу сказати, що стало для мене переломним моментом, але я почала помічати багато речей, які мене нервували, дратували. Перегортаю у пам'яті стрічки відео, де чую маячня про російського «старшого брата», де чергова сімнадцятирічна «лідерка думок» в інтерв'ю говорить про те, що росіяни і українці завжди були і будемо одним народом; або ж, коли столичні розумники розказують, що українська – це мова лише для селян. Все це почало викликати у мене відразу і, разом з ним, певне розуміння проблеми. Не дарма кажуть: «Щоб знищити націю, потрібно знищити мову». На це століттями була спрямована політика у царській Росії і Радянському Союзі. Дуже повільно змінювалася ситуація у відновлено незалежній Україні. Я навіть починала розмовляти українською, та далі спроб це не заходило. Тяжко побороти себе та свої звички, з якими ти жив від дня народження. Та, все ж, я почала бачити проблему і розуміти, що її потрібно розв'язувати. А це вже був неймовірний прогрес для мене.

Четвертий етап: **сприйняття**. Мені знадобилося не так багато часу з моменту переходу у четвертий етап формування позиції, щоб зібрати свої думки до купи і зробити висновки. Я все частіше намагалася розмовляти українською. Це було незвично, я почувалася дуже некомфортно і була переконана, що зі сторони це звучить просто жахливо. Мені тяжко

давалася вимова деяких слів і у своїй голові я продовжувала будувати речення російською. На все потрібен час. І його знадобилося менше, ніж я очікувала.

Зараз я спілкуюся виключно українською, навіть зі своїми російськомовними друзями. Я не переходжу на російську в громадських місцях і прошу працівників сфери обслуговування розмовляти зі мною українською. Я перестала писати тексти російською і повністю відмовилася від російського контенту. В один день я відписалася від усіх російськомовних блогерів і, знаєте, багато я не втратила. Мої переконання змінилися так сильно, що зараз мені соромно згадувати свої думки, які я описувала спочатку. Це можна

назвати свідомістю? Я думаю, що так, можна і я неймовірно щаслива, що прийшла до українськості. Це була психологічна перемога над собою.

Я змінила ставлення до багатьох речей. Зараз усвідомлюю: те, що я вважала дрібницею, зовсім не дрібниця. З таких дрібниць і складається все, що навколо. Можливо, моє усвідомлення правильного і важливого сприйняття української сутності прийшло до мене трохи запізно, але все таки це сталося. Я духовно збагатилася.

Висновок: *Питання функціонування української мови в Україні і думки людей досі можуть кардинально відрізнятись від моїх переконань, але нам потрібно прийти до спільного українського. Вибачте, я не розумію людей, які ігнорують українську і кричать про захист російської, мовляв, її треба захищати від загрози, надати статус офіційної (державної) в Україні. У таких випадках я кажу: «Валіза – вокзал – Росія». Хочете російську державну мову, то їдьте туди, де отримаєте бажане. Колись я шукала виправдання для зросійщених людей, але головне розвинути бажання і станеш морально чистим українцем. Я не заперечую, що люблю до своєї країни не залежить від того, якою мовою ти розмовляєш, але це вже питання свідомості кожної людини. Хочеться вірити, що зовсім скоро ми зможемо зрушити з мертвої точки застою і вирішити цю проблему назавжди. Українська мова запанує в усіх клітинах державної, суспільної, освітньої, культурної, спортивної життєдіяльності.*

Анастасія ДИНЯК,
студентка факультету журналістики
Львівського національного університету
ім. Ів. Франка.

✓ Наша історія

10 липня 2021 року – 370-та річниця закінчення драматичної битви під Берестечком. Про боротьбу за незалежність України та героїзм козаків – автор відеофільмів «За волю України» та «Поле нашої пам'яті» Зиновій Суходуб

ВІЧ-НА-ВІЧ З УКРАЇНОЮ

(...із Богом, зі Словом, із Собою)

Я – дитя поеми в камені – Львова, котра звучить божественною музикою вже і в генах, а ще – матиного бібрецького роздолля полів, мальовничих лісових байраків, батькового волинського безмежжя із різноманітним луком та сріблитою Стир-рікою. І у цім казковім підсонні, під муравою, мої поховані і непоховані працьовиті предки-патріоти, котрі жили гарно і гордо у цім світі Божім, а як настала пора – мужньо пішли у кривавий тан проти ворогів України у лавах опору... Іхніми гарячими святими серцями (Іванця Мединського, Стефка Паливоди, Антона, Леська та Оксани Камінських, Гриця Суходуба...) наша чорна рілля ізорана...

Серед найхвилюючіших життєвих вражень – моя багатолітня участь в експедиціях археолога Ігора Свешнікова на місцях козацьких бойовищ під Берестечком. Незабутній і гордий досвід обпікання холодною, важкої козацької шабляки, повіспленої об ворожу зброю. Болять порубані козацькі голови-черепи..., до сліз розчулюють знайдені у козацькій сумці під кулями - разок простого намиста, перстенець, - для зсивілої у тузі, виплаканою дівки-молодиці-удовиці, котра не дочекалась із походів вусатого лицаря - оборонця України... Обпікає серце цей неодожданий віки гостинець для коханої, оживаючи-зіграваючись у твої долоні.

А яка пахка та моя волинська земля, рясо засіявана нашими дідами тисячоліттями тому теплими диво-крем'яцями, - різцями, чоперами, рубилами, нуклеусами, серпами, наверхами стріл і сулиць..!

Бракує слів, щоб розказати про це, описати. Заявляю собі дерзновенно: потрібно знімати документальне і водночас – поетичне кіно!

Позадю – газетярська, видавнича робота, роки життя в енергетиці ефірного радіослова.

Перший сценарій, мабуть дещо журнальний, густофактажний, але із продуманим видовим кінорядом, символікою, україноцентричним

баченням – відчуженням нашої історії із понад 170-літньою визвольною війною 17-18 століть, Українською козацькою державою..., але ж, на жаль, і з лукавим прищуром азійських очей Переяславом, із козацькими подвигами і поразками...

Запалую групу фахівців-телевізійників – Наталку Неділько, Валіка Нестеренка, Юрка Руру, Ігора Гнатіва, Романа Пришляка...

підтримують мою дерзновенну замрію тодішні гуманітарний віце-прем'єр академік волинянин Микола Жулинський, галичанин, співоцьільник Держкомінформу доктор наук Степан Павлюк, генеральний директор Львівської телерадіокомпанії Ярослав Климович... Згодом із кіноповерненнями "сідлаємо" важкий військовий вертоліт «Мі-8» ... суголосно б'ються наші серця. Знімаємо, фотографуємо, монтуємо, спе-

речаємось (часом на одну хвилину фільму йде цілий монтажний день!) - і народжуються телефільми "За волю України" та "Поле нашої пам'яті". Цю роботу високо поцінували фахівці на чолі із знаменитим режисером Олегом Біймою...

І тут стається диво – мене осяює: у дерев'яній Михайлівській церкві 1650 року села Острова, в якому у липні 1651 року 10 днів стояли табором козацькі полки, у церкві, де за переказами молився гетьман Хміль (цей епізод – метафоричний ключ до козацьких фільмів)... Отже, у цій церкві, вже в останній чверті 19 століття, хрестили мою бабуню по батькові Марфу Камінську (її брат Антін у 1940-ві очолював дубенську повітову «Просвіту», знався з Валер'яном Поліщуком, Уласом Самчуком), а згодом вона тут же брала шлюб із моїм дідуньом Іваном Суходубом, предок якого, як він розповідав своїм дітям, «прийшов із козаків». А у закарпелку закритого у совіцькі часи дерев'яного храму Святого Дмитрія, освяченого 1701 року, у дідуньовому й Поліщуковому Більчі, серед окрушин сплюндрованого церковного майна знаходжу невеликий фрагмент сторінки із вже неіснуючої церковної книги із записом, зробленим наприкінці 18 сторіччя... Записом пером виведено: «Григорій Суходуб», а далі – імена

трьох його синів. Чи це не той Суходуб, котрий «із козаків»? По маминій лінії козарлюги теж передали до наших днів звучне прізвище: «Паливода»!

...А кіномуза знову ятрить-кличе. І це на тлі щоденної сродної праці творення радіословом на князя Романа,б, на рідному Львівському радіо.

Із безлічі фактів, поезій, світлин, документальної хроніки постає образ епохи буття підневільної, підімперської України і таких ренесансних особистостей, як Валер'ян Поліщук, які уособлювали життєтверде здорове національне начало, для яких «Матір – понад усе!» і які заплатили своїм життям за цю любов й здобули безсмертя (Христове: «Смертю смерть попррав»). Кожна мить кінорозповіді «Повернення після життя» – болочка екзистенція душі поета і покоління інших героїв – через вірші, словідальні діаріюші, природу... Пліч-опліч у творенні – Роман Суський, Ігор Гнатів, Світлана Сосновська, Володимир Каратушин, але найперше – режисер монтажу Роман Бруцяк (разом ми молились до Ісуса і Марії перед Волинською іконою – «Милування»).

Найсильніше пережиття – екстольного, ексукраїнського Харкова – розтопаного і, на жаль, не воскреслого. Німі іконостаси-розп'яття вікон письменницького будинку «Слово» із назавше впечатаними ликами Миколи Хвильового, Михайла Ялового, Валер'янів – Підмогильного та Поліщука і десятиків-десятиків інших впакаються своїми страдницькими очима у саме серце...

Так народжувалися ці фільми – болочий фантом епохи, переповненої згіркою розвеснілою трагічною музикою на тлі кривавих заграв... На цих вкритих рястом згрищах не один блудний син-українець зможе стрепенути свою розгублену душу і загартувати її освідомленням того, що кожен із нас прийшов у світ, аби не перервалось буття роду-народу Дніпра!

Широке визнання цих робіт – найвища нагорода на Всеукраїнському телерадіофестивалі «Калинові острови» 2001-го року, гран-прі на інших професійних конкурсах - своєрідна захисна грамота перед українофобами різного

калібру. А біль і гордість, що закодовані у цих фільмах та всеприсутність у них Сина Божого – нагадуватимуть, що із болю і попелу постає Україна – Фенікс-птаха і ми – свідомі клітинки її воскресючої душі та плоті.

Зиновій СУХОДУБ,
письменник,
Заслужений журналіст України.

✓ Спогади про колегу

7 липня, на Купала, народився один з найталановитіших українських новелістів кінця 20 століття – Павло Федюк (1948–2007). Досі він не здобувся на належну увагу літературознавців, зате справив неперебутний вплив на тих, хто його читав.

Надія Мориквас, авторка книжки «Люди свого часу», вважає, що Павло насамперед був поетом – вразливим і невідсудним.

Пам'ятаю, як востаннє бачила Павла Федюка – зустріла в центрі Львова, кивнула коротко на його порив назустріч і зникла в натовпі, уникаючи розмови. Тоді багато людей зустрічало його. Павло ходив містом – запрошував на своє 60-річчя, до якого не дожив. А я, виходить, зарахувала себе до тих недалекоглядних, які не розуміють, що кожна розмова може бути останньою. Тепер, думаючи про нього і перечитуючи все, що встиг написати й видати, розумію, що він насамперед був поетом – вразливим і невідсудним.

Він залишив нам вість поета – свої спостереження і відкриття, які записував на грані.

Поет завжди на грані, а Федюк ще й буквально, у фізичному сенсі, кілька разів прощався з цим світом – і повертався, повертався кожен раз все більше понівеченим, аж поки не відійшов назавжди. Він немов свідомо нехтував своїм фізичним тілом, кожен раз наражаючи його на нові небезпеки, особливо після чарки – ставав задерикуватим, ліз на рожен... Він часто бував незручним у спілкуванні, дратував і був роздратованим...

Але ж були й осяйні ранки, коли він до світа приходив в редакцію «Літературного Львова» і записував те, що намарилося вночі у його підвалі на початку Зеленої. «Цей цвіт на початку Зеленої» дописувався при мені (я першою після редактора приходила на роботу) і прочитаний радісно, по-святковому, в очікуванні захоплення й похвали – Павло, як дитина, перебував саме такої реакції. І я захоплювалася «Цим цвітом...» щиро і вголос, бо був це щемкий поетичний етюд і про мій щорічний, щовесняний сум від того, що знову не побачила, як розкриваються пуп'янки на деревах, як вибухає цвіт за одну ніч. А в Павла: «Той цвіт несамотий, він розкішніший від самої смерті». Такий

ВІСТЬ Павла ФЕДЮКА

поетичний трагізм, характерний для тодішніх Павлових етюдів, час від часу бринів редакційними ранками. Думаю, що наша редакційна кімната була намолена ранковою святістю й урочистістю Павлової душі. Бо вже в кінці робочого дня її могло сколихнути припадкове чаркування. «Старий, ти – геній!» – раз-пораз вигукував до когось Павло, і хтось відповідав йому тим самим.

Федюк, на перший погляд, письменник без претензій, насправді був дуже честолюбний (зрештою, як і всі чоловіки). Він мучився від того, що люди його недооцінювали... Багато сподівався від збірки новел «Самотня зірниця» (мені довелося її редагувати), яка вийшла у видавництві «Літературний Львів» (чи то був лиш видавничий відділ часопису) зусиллями його керівника Ярослава Труша. Але хто помітив цю скромну книжечку на 50 сторінок, видану тисячним тиражем? Незважаючи на передмову Михайла Осадчого, вже у чорній рамці (Осадчий помер того ж 1994-го), де той справедливо дає найвищу оцінку «гуцульським» новелам Федюка. Незважаючи на декларацію на титульній сторінці «На здобуття Державної премії». Та й премію автор отримав: «Благовість»... А Павло Федюк мріяв про Шевченківську премію, навіть тоді, коли його вершинна проза була вже в минулому (ї настав час писати історію про власне побиття – відточену самоіронією повісті «Різдво в реанімації», Львів. 2002). Про це невтолене прагнення визнання написала Оксана Івасюк, Павлова посестра, у своїй повісті «Сянка» («Сполом», 2009). Пригадую їхні розповіді про Тараса Мельничука, який пророкував обом літературне майбутнє. Вони були з одного енергетичного кола, кола Гуцульщини. Павлові, на десять років молодшому од Мельничука, дісталось менше життєвого лиха, але достатньо для того, щоби заблокувати потужний талант, приректи на недовимовленість. І на невизнання. Зрештою, долю він сам собі напрокував – у вірші «Чара долі» («Вітрила, 89»). Альманах молодшої поезії України, Київ. 1989):

*Я п'ю цикуту сліз,
Настояну на ртуті.
Вона вже не гірка,
Лишень солона троху.
Я вип'ю до кінця,
Як б не була чара.
І п'яний завалюсь
У рідну землю спати.*

Так, йому шалено був потрібен успіх, може, він би його врятував. І водночас Павло найкраще написав про самотність і депресію та, оголюючи себе до останнього нерва, вивисчувався над своїм же марнославством. Поезію Федюка – саме так можна означити стильово те, що писав Павло у 90-х у Львові, себто короткі новели, етюди, зрідка вірші, – можна прочитати в одному ряду з його містичними новелами з гуцульським колоритом, бо вони об'єднані єдиним трагічним світовідчуттям.

Львівська новела «Бісиця юна вогонь їла», ще одна річ, записана Павлом за редакторським столом «Літературного Львова», – як акт самобицтва та очищення поетової душі від скверни. «Я запалив свічку. Взяв чистий аркуш паперу, він був для мене, наче порожній пором, який я мав переправитись з тамтого боку своєї душі до цього».

Павло Федюк боровся як умів – з собою і з обставинами. Та час прагматиків не толерує й найменшого прояву слабкості і не знає милосердя. Здається, останньою ниточкою, яка в'язала Павла з реальним життям, в якому він щось значив, був спілчанський часопис, який він свого часу разом з Левком Різником й заснував. Коли його звільнили з «Літературного Львова» – напевно, він особливо болісно відчув свою неприкаяність...

Здається, Федюк спеціально був задуманий таким – беззахисним, безалаберним, безземних статків, з довгорічною мрією про власну квартиру «хоч би таку завелику, як балкон у Лубківського» – показував з вікна спілки письменників на сусідський будинок – для того, щоби ми вчилися відділяти талант від його оболонки.

Світ справедливий. Поет завжди карається мучиться і карається цим світом – і то не залежно від влади... Очевидно, космічна енергія, що пронизує кожного з нас, – єдина і цільна субстанція: чим більше ми витрачаємо її на облаштування свого побуту чи на інші несуттєві речі, тим менше залишається для душі. А що вже говорити про поета, який усвідомлює цей процес – і нічого не може змінити, відчуваючи власне безсилля. Павло Федюк геніально описав депресію-нявору, у нього це – муки совісті, вини перед власним талантом, перед своєю невимовленістю: коли неможливо вимовити весь біль і всю красу світу, яку відчуваєш так гостро. ...

Ми ж не віримо живим поетам – не дано.

Надія МОРИКВАС,
член НСПУ.

P.S. Після служби в Радянській армії П. Федюк працював кореспондентом у Верховинській газеті «Світанок». У 1970 році вступив на факультет журналістики Львівського державного університету. Коли буревієм прокотилася чергова «чистка» студентів, спрямована проти «ворожих елементів», коли страх вселявся у творчих душах, а поширеними ставали не тільки слова стукач, щур, шістка, а й активні дії так званого першого відділу, на третьому курсі «за те, що читав заборонену літературу і своїм друзям пропонував» Павла виключили з університету. «Вищі» студії самобутнього письменника розтягнулися на двадцять років. За книгу «Нічна зозуля» 40-річного автора прийняли до Спілки письменників України. В некролозі по його смерті прочитали: «майстер першої руки», «окраса сучасної української літератури».

3 редакційної пошти

Про творчий доробок Олега К. Романчука, відомого публіциста, журналіста, науковця, редактора журналу «Універсум» «Львівщина медіана», як і інші видання, писала не раз. Але, що не кажіть, живий контакт з автором, як кажуть, очі-в-очі, душа-в-душу, нічим не заміниш. Така зустріч дозволяє торкнутися потаємного, наболілого, того, що тривожить. Тут не тільки пізнавальний аспект, а й довірливо-душевний.

Так сталося, що творчий захід, який відбувся цими днями у Ковелі, співпав із ювілейним днем народження Олега Романчука. Не знаю, чи це випадковість, але відзначати таку подію в публічній бібліотеці – це круто! Ювіляр презентував ненаїдки та наливки, а духовну поживу для душ! Зустріч засвідчила, що душа Олега Романчука (як і в кожного з нас) болить майбутньою долею України.

Понад сім років точиться гібридна, кровопролитна війна з російським агресором. Скільки вистачить сил, віри та духу протистояти ворогу і зберегти таку, омріяну в віках, Незалежність? Складне питання, яке особливо загострилося нині. Болить і тривожиться серце, що у виборі Президента, народних депутатів України, очільників місцевої влади легковажать деякі українці

3 Україною у серці

і обирають «управителів» не холодним розумом, а за посередництвом емоцій, аби лиш – «нові обличчя». Пан Олег навів аналогію такого вибору із футбольним чемпіонатом «Євро-2020». Реальні можливості збірної всім були відомі, але вболівальники (і не тільки) вірили в перемогу наших на хвилі ейфорії.

Не може прийняти серце патріота того факту, що прогнози розвитку держави та суспільства залишаються нереалізованими – на папері. Б'є у дзвони журнал «Універсум», та хто чує? Стукають у двері влади політичні, соціальні та економічні аналітики про необхідність системних, стратегічних підходів в управлінні державою та прийнятті доленосних рішень – влада мовчить.

А сліпа віра в обіцянки високопосадовців і нардепів, по суті, стала вірусом у свідомості українців-виборців.

Вищесказане – це тільки спресоване у-

загальнення цікавого двогодинного дійства. Виступи у розкритті наболілих питань теми українства, в яких взяли участь знані волинські публіцисти та політологи, були співзвучними один одному. Це вселяє надію: є в нас загальнонаціональна, патріотична платформа розвитку суспільства і держави. Добре, що на цій платформі твердо і певнено стоїть колектив бібліотеки на чолі з Галиною Божик, Заслуженим працівником культури України.

Особливо зворушливим для ювіляра стало вітання однокласників. Впізнавай, Олеже, свою юність! А як піднесено звучало пісенне вітання у виконанні Народного аматорського гурту «Дивосвіт» (керівник Олег Корнелюк).

Творчий вечір Олега Романчука пройшов цікаво, змістовно і корисно для всіх.

Тішуся, що наша бібліотека не перетворилася на сіре книгосховище, а функціонує в системі культури як запальний животворчий організм, розвиваючи та зміцнюючи зв'язки із видатними діячами письменства, журналістики та політики сучасної України, презентуючи їх доробок землякам.

Анатолій СЕМЕНЮК,
журналіст.

НА ЧАСІ ТА ПОЗА ЧАСОМ

У містечку Соснівка в День журналіста відбулася презентація книги журналістки-письменниці Оксани Лозової «Час не минає»

Одразу два львівських видавництва – «Джезва» та «Апрорі» – спричинилися до виходу в світ нової книжки Оксани Лозової, куди увійшли вибрані твори, переважно зі збірок «Просто неба», «Політ у літо», «Очі дерев», «Хто Україна твоя?», а також найновіші поезії.

Оксана Лозова – надбужанка. Її

знайомий їй змалку, як і «Ніжин – Чернігів і Львів», нині це рядки її поезії, голос соборного серця, котрому однаково рідна й галицька, й чернігівська земля – мати мала батьківщина, велика Україна, славний козацький край. По це – у поетичних строфах і між ними, бо про що не писала б авторка – «в

в них заглибився», – зазначає авторка передмови, відома письменниці та журналістці з Харківщини Ірина Мироненко. За її ж словами, фрагменти поеми «Мотря» сприймаються як трейлер історичного фільму. Зрада оборонця Батурина, падіння гетьманської столиці, звиряча жорстокість московського війська, а не любовна драма Кочубеївни і Мазепи розгортаються з таким трагізмом, ніби її описує сучасник.

«Соборне серце», «До себе йдемо», «Поезіє! Мене не покидай...», «Літо навпаки», «Там, де щастя і воля» – назви розділів книги вибраного говорять самі за себе. Творча палітра авторки багата й розмаїта. Видання має близько двохсот сторінок. Звісно, могло би бути набагато більше. Вочевидь, авторці довелося потрудитись, добираючи вірші для друку. Ще знаменита Галина Гордасевич зазначила, що Оксана Лозова добре знає ціну слів, тому відбирає їх прискіпливо та вміло і «захлинається ліричною хвилею, не захлинається повинню слів».

Нині чимало книжок виходить в авторській редакції. Нема сумніву, що Оксана Лозова як редактор з багаторічним досвідом могла би успішно справитися з таким зав-

данням, проте не відмовилася від ще одного «свіжого ока» Наталії Трохим.

Окремо варто сказати про обкладинку. Робота самобутнього художника Богдана Салія вражає. Жіноча постать наче справді перебуває в якомусь позачасі, містично підсвічену, легка рука чи торкається крила, чи переходить у нього... Комп'ютерний дизайн майстерно здійснив Георгій Трохим.

Час не минає? Філософи та поети ще не раз ставитимуть це питання. Оксана Лозова плекає надію, що «все на цій землі – навік». А ми прислухаємося до її щирого проникливого слова.

Віра ОЛЕШ,
член НСЖУ.

рідний мальовничий Неслухів належав то до Буського, то до Кам'янка-Бузького, а нині до Львівського району. «З цього краю батька рід», – пише Оксана. А маршрут «Київ – Батурин – Борзна»

особисте вривається історія». Вдумливий читач, без сумніву, знайде пояснення літературним натякам. «Світ більший, ніж читання, але читання віршів стає більшим, ніж світ, коли вони помічні тому, хто

**ЗАСНОВНИК – Львівська обласна організація
Національної спілки журналістів України.**

Реєстраційне свідоцтво ЛВ №1348/602-Р, видане 26.03.2020 р.
РЕДАКЦІЙНА РАДА: Я. Климович, Я. Фейло, В. Сорочук

Адреса редакції: 79007, вул. С. Крушельницької, 5, офіс 3
Конт. тел.: 032 261 02 22 e-mail: lvmedia@ukr.net

Комп'ютерна верстка: ПП «Редакція газети «Голос з-над Бугу»
Друк – ТОВ «Ромус-Поліграф», м. Львів, вул. Б. Хмельницького, 119А